SOCIOLOGY
PAPER–III
OCT–10/09

Signature of Invigilators

1. ....

2. ....

Roll No. ☐☐☐☐☐
(In figures as in Admit Card)

Roll. No. ....

....
(in words)

Name of the Areas/Section (if any).................

Time Allowed : 2-1/2 hours] **[Maximum Marks : 200**

Instructions for the Candidates

1. Write your Roll Number in the space provided on the top of this page.
2. Write name of your Elective/Section if any.
3. Answer to short answer/essay type questions are to be written in the space provided below each question or after the questions in test booklet itself. No additional sheets are to be used.
4. Read instructions given inside carefully.
5. Last page is attached at the end of the test booklet for rough work.
6. If you write your name or put any special mark on any part of the test booklet which may disclose in any way your identity, you will render yourself liable to disqualification.
7. Use of calculator or any other Electronic Devices is prohibited.
8. There is no negative marking.
9. You should return the test booklet to the invigilator at the end of the examination and should not carry any paper outside the examination hall.
10. In case of any discrepancy in Gujarati and English version of Questions the English version should be taken as final.

પરીક્ષાર્થીઓ માટે સૂચનાઓ :

૧. આ પૃષ્ઠના ઉપલા ભાગે આપેલી જગ્યામાં તમારી ક્રમાંક સંખ્યા (રોલ નંબર) લખો.
૨. તમે જે વિકલ્પનો ઉત્તર આપો તેનો સ્પષ્ટ નિર્દેશ કરો.
૩. ટૂંકનોંધ કે નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નોના ઉત્તર દરેક પ્રશ્નની નીચે આપેલી જગ્યામાં જ લખો. વધારાના કોઈ કાગળનો ઉપયોગ કરશો નહીં.
૪. અંદર આપેલી સૂચનાઓ ધ્યાનથી વાંચો.
૫. આ ઉત્તરપોથીમાં અંતે આપેલું પૃષ્ઠ કાચા કામ માટે છે.
૬. આ ઉત્તરપોથીમાં કયાંય પણ તમારી ઓળખ કરાવી દે એવી રીતે તમારું નામ કે કોઈ ચોક્કસ નિશાની કરી હશે તો તમને આ પરીક્ષા માટે ગેરલાયક ગણવામાં આવશે.
૭. કેલક્યુલેટર અથવા ઈલેક્ટ્રોનિક્સ સાધનોનો ઉપયોગ કરવો નહીં.
૮. નકારાત્મક ગુણાંક પદ્ધતિ નથી.
૯. પ્રશ્નપત્ર લખાઈ રહે એટલે આ ઉત્તરપોથી તમારા નિરીક્ષકને આપી દેવી. પરીક્ષાખંડની બહાર કોઈ પણ પ્રશ્નપત્ર લઈ જવું નહીં.
૧૦. પ્રશ્નપત્રના પ્રશ્નોમાં ગુજરાતી અને અંગ્રેજી ભાષાંતરમાં કોઈ વિસંગતિ જોવા મળશે તો અંગ્રેજી અર્થને જ માન્ય ગણવામાં આવશે.

FOR OFFICE USE ONLY
MARKS OBTAINED

Question Number	Marks Obtained	Question Number	Marks Obtained
1.		11.	
2.		12.	
3.		13.	
4.		14.	
5.		15.	
6.		16.	
7.		17.	
8.		18.	
9.		19.	
10.			

Total Marks obtained ....

Signature of the co-ordinator ....

(Evaluation)

SEAL

SOCIOLOGY **સમાજશાસ્ત્ર**

PAPER III **પેપર III**

Note : This paper contains **FOUR** Sections. You are required to attempt **ALL** of them.

નોંધ : આ પ્રશ્નપત્રમાં **ચાર** વિભાગો છે. તમારે બધા વિભાગોના પ્રશ્નોના જવાબો લખવાના છે.

SECTION I (વિભાગ I)

Note : Answer both the questions (Q. No. **1** and Q. No. **2**) in **500** words each. (2×20=40)

નોંધ : નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (**૧** અને **૨**) દરેક પ્રશ્નનો જવાબ **૫૦૦** શબ્દોમાં આપો. (૨×૨૦=૪૦)

1. Explain the salient features of Structuration theory of Anthony Giddens.
એન્થની ગિડન્સના સ્ટ્રક્ચરેશન સિદ્ધાંતના મુખ્ય લક્ષણો સમજાવો.

***OR* (અથવા)**

Distinguish between Quantitative and Qualitative research.
સંખ્યાત્મક અને ગુણાત્મક સંશોધન વચ્ચેનો ભેદ દર્શાવો.

2. What could be the positive and negative consequences of caste-wise census data ?

જ્ઞાતિ આધારિત વસતિ ગણત્રીના હકારાત્મક અને નકારાત્મક પરિણામોની ચર્ચા કરો.

OR (અથવા)

Bring out the issues related to gender discrimination in contemporary India.

વર્તમાન ભારતમાં લૈંગિકતાના ભેદભાવ આધારિત મુદ્દાઓ દર્શાવો.

SECTION II (વિભાગ II)

Note : Choose any *one* elective from electives **1** to **5** and answer *all* the questions (Q. No. **3** to Q. No. **5**) of the same elective in **300** words. (3×15=45)

નોંધ : વિકલ્પ **૧** થી **૫** માંથી કોઈપણ **એક** વિકલ્પ પસંદ કરો. પસંદ કરેલા વિકલ્પના (પ્ર. **૩** થી **૫**) બધા પ્રશ્નોના **૩૦૦** શબ્દોમાં જવાબ લખો. (૩×૧૫=૪૫)

Elective 1 (Rural Sociology)

વિકલ્પ ૧ (ગ્રામીણ સમાજશાસ્ત્ર)

3. Explain major approaches to the study of rural society in India.

   ભારતમાં ગ્રામીણ સમાજના અભ્યાસોના મુખ્ય અભિગમો સમજાવો.

4. Examine the impact of 73rd Constitutional Amendment on the empowerment of the weaker sections.

   નબળાવર્ગોના સશક્તિકરણમાં ૭૩ માં બંધારણીય સુધારાની અસરો તપાસો.

5. Give sociological explanation of the phenomenon of farmers suicide in India.

   ભારતમાં ખેડૂતોની આત્મહત્યાની ઘટનાઓનો સમાજશાસ્ત્રીય ખુલાસો આપો.

(*Or*) **(અથવા)**

Elective 2 (Industry and Society)

વિકલ્પ ૨ (ઉદ્યોગ અને સમાજ)

3. Elaborate Marx's ideas on Alienation.

   માર્ક્સના વિમુક્તતા (એલિયેનેશન) અંગેના વિચારોને સ્પષ્ટ કરો.

4. Discuss the salient features of industrial policy in India since 1990s.

   ૧૯૯૦ પછીથી ભારતની ઔદ્યોગિક નીતિના લક્ષણોની ચર્ચા કરો.

5. Analyse the impact of industrialization on social stratification in India.

   ભારતમાં સામાજિક સ્તરિકરણ ઉપર ઔદ્યોગિકરણની અસરોનું વિશ્લેષણ કરો.

Or **(અથવા)**

Elective 3 (Sociology of Development)

વિકલ્પ ૩ (વિકાસનું સમાજશાસ્ત્ર)

3. Critically examine modernization as a path of development.
વિકાસના માર્ગ તરીકે આધુનિકરણને ટિકાત્મક રીતે તપાસો.

4. 'Social structure' and 'development' influence each other.
'સામાજિક માળખુ' અને 'વિકાસ' અરસપરસ અસરકર્તા છે.

5. Indicate the causes for the emergence of ethnic movements in India.
ભારતમાં વંશીય આંદોલનોના કારણો સમજાવો.

Or **(અથવા)**

Elective 4 (Population and Society)

વિકલ્પ ૪ (વસતિ અને સમાજ)

3. Explain the concept of demographic transition.
વસતિવિષયક સંક્રમણના ખ્યાલની સમજ આપો.

4. What are the reasons of declining sex-ratio in Western states in India ?
પશ્ચિમ ભારતના રાજયોમાં જાતિપ્રમાણ (સેકસરેશીયો) ઘટવાનાં કારણો શું છે ?

5. What according to you are the reasons for successful control of population growth in some states in India ? Illustrate with example.
ભારતના કેટલાક રાજયોમાં વસતિવધારાના નિયંત્રણની સફળતાના કારણો તમારી દૃષ્ટિએ શું છે ? ઉદાહરણ સહિત ચર્ચા કરો.

Or **(અથવા)**

Elective 5 (Gender and Society)

વિકલ્પ ૫ (લૈંગિકતા અને સમાજ)

3. Explain what Feminists mean by production and reproduction of labour.
નારીવાદીઓ ઉત્પાદકતા અને પુનઃ ઉત્પાદકતાનો અર્થ શું કરે છે ? તે સ્પષ્ટ કરો.

4. What is the post-modernist perspective on gender relations ?
લૈંગિકતાના સંબંધો અંગે અનુઆધુનિકતાવાદીઓનો અભિગમ શું છે ?

5. Explain the role of voluntary sector in the empowerment of women.
નારી સશક્તિકરણમાં સ્વૈચ્છિક ક્ષેત્રની ભૂમિકા સ્પષ્ટ કરો.

Q. No. 3. ....

Q. No. 4. ....

Q. No. 5. ....

SECTION III (વિભાગ III)

Note : Answer the following questions in **50** words each. Attempt *all* the questions (Q. No. **6** to Q. No. **14**). (9×10=90)

નોંધ : નીચેના દરેક પ્રશ્નોના જવાબ **૫૦** શબ્દોમાં આપો. બધાજ પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (પ્ર. **૬** થી **૧૪**). (૯×૧૦=૯૦)

6. What is intersubjectivity ?
અંતર્વ્યક્તિગતતા એટલે શું ?

7. Define “Communicative action”.
વાતચીત (કોમ્યુનિકેટીવ) ક્રિયાની વ્યાખ્યા કરો.

8. Explain the concept of ‘Deconstruction’.
ડીકન્સ્ટ્રકશનની વિભાવના સમજાવો.

9. Identify threads of unity in diversity.
વિવિધતામાં એકતાના તાણાવાણા દર્શાવો.

10. Give the meaning of "Sanskritization".
સંસ્કૃતિકરણનો અર્થ આપો.

11. What is relative poverty ?
સાપેક્ષ ગરીબી એટલે શું ?

12. State characteristics of slum.
ઝુપડપટ્ટીના લક્ષણો દર્શાવો.

13. Give meaning of the term 'Deviance'.
'વિચલન'ની વિભાવનાનો નો અર્થ આપો.

14. What is pluralism ?
'અનેકતાવાદ' (પ્લૂરાલિઝમ) એટલે શું ?

SECTION IV (વિભાગ IV)

Note : Read the following paragraph and answer the questions (Q. No. **15** to Q. No. **19**) given below in **30** words each. Attempt *All* questions.

(5 × 5 = 25)

નોંધ : નીચેનો પેરેગ્રાફ વાંચી આપેલ દરેક પ્રશ્નો (**૧૫** થી **૧૯**) ના જવાબ **30** શબ્દોમાં આપો. બધા જ પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

(૫×૫=૨૫)

There are four ideal types of social action. The first means-ends rationality is based on a set of expectations of other actors and their assumed responses to environmental stimuli and other human actors. These expectations are the "means" by which the actor calculates his or her own actions in order to obtain his or her desired "ends". An example of this type of action would be extending one's hand to a new acquaintance with the expectation that that person will shake your hand and the goal of a successful social exchange. The second type of rational action, value rationality, is based on the belief that some actions must be undertaken for their own sake regardless of whether or not they will be successful. The confession of sins to a Catholic priest in hopes of saving one's soul is an example of this type of action.

The other two types of action.............have a seemingly more irrational basis. Affectual action is the result of the emotional state of the actor. An example of this would be throwing expensive dinner plates across the room in a fit of rage or acting in socially unprescribed ways in the name of love. Traditional action is rooted in the individual's routine systems of behaviour. This would include things such as showering at night versus in the morning, having tea at a certain time every day, or celebrating one's birthday with a cake and candles.

સામાજિક ક્રિયાના ચાર આદર્શ પ્રકાર હોય છે. તે પૈકી પ્રથમ સાધનો–લક્ષ્યોની તાર્કિકતા બીજા કર્તાઓની અપેક્ષાઓ અને તેમની પર્યાવરણલક્ષી ઉદ્દીપકો પ્રત્યે કલ્પિત પ્રતિક્રિયાઓ તેમજ બીજા માનવીય કર્તાઓ ઉપર આધારિત હોય છે. આ અપેક્ષાઓ એવા ''સાધનો''

હોય છે કે જેમની વડે કર્તા તેના ઇચ્છિત લક્ષ્યો હાંસલ કરવા માટે પોતાની ક્રિયાઓની ગણત્રી કરે છે, આ પ્રકારની એક ક્રિયાનું ઉદાહરણ એ હોઈ શકે કે એક નવા પરિચિત સામે તે હાથ મીલાવશે એ અપેક્ષા સાથે હાથ લંબાવશે. જેથી સફળ સામાજિક વિનિમયનો ધ્યેય સિદ્ધ થશે. બીજા પ્રકારની સામાજિક ક્રિયા, મૂલ્ય–તાર્કિકતા, એ વિશ્વાસ ઉપર અવલંબિત હોય છે કે, એક ચોકકસ ક્રિયાઓ ભલે તે સફળ થાય કે ન થાય તેની ચિંતા વગર, જે તે ક્રિયાઓ ખાતર થવી જ જોઈએ. એક કેથોલિક સંત દ્વારા પોતાના આત્માની મુક્તિ માટે પાપોનું સ્વીકાર આ જાતની ક્રિયાનું એક ઉદાહરણ છે.

બીજી બે પ્રકારની ક્રિયાઓનો દેખીતી રીતે વધુ બીન–તાર્કિક આધાર હોય છે. ભાવાત્મક ક્રિયા એ કર્તાની લાગણીઓનું પરિણામ હોય છે એનું એક ઉદાહરણ એ હોઈ શકે કે, ઉન્માદમાં આવીને મોંઘી વાનગીઓની થાળીઓ ઉછાળવી અથવા પ્રેમના નામે સામાજિક રીતે અમાન્ય વર્તન કરવું. આવી પરંપરાગત ક્રિયાના મૂળ વ્યક્તિની રોજબરોજની વર્તણુક વ્યવસ્થામાં રહેલા હોય છે. આમાં સવારની જગ્યાએ રાત્રે સ્નાન કરવું, દરરોજ એક ચોકકસ સમયે ચા પીવી, અથવા કેક અને મીણબત્તી વડે પોતાનો જન્મદિવસ ઉજવવો વગેરેનો સમાવેશ થશે.

15. Explain the meaning of social action based on means-ends rationality and social action based on value-rationality.

સંસાધન-ધ્યેય આધારિત તાર્કિકતા અને મૂલ્ય–તાર્કિક આધારિત સામાજિક ક્રિયાનો અર્થ સમજાવો.

16. What are affectual social action and traditional social action.
ભાવનાત્મક સામાજિક ક્રિયા અને પરંપરાગત સામાજિક ક્રિયા શું હોય છે ?

17. State the methodological approach implicit in the above paragraph.
ઉપરોક્ત ફકરામાં અન્તર્નિહિત પદ્ધતિશાસ્ત્રીય અભિગમ સમજાવો.

18. Give suitable examples of four types of social actions other than those given in the above paragraph.
આ ફકરામાં આપવામાં આવેલ ઉદાહરણ સિવાયના સામાજિક ક્રિયાના **ચાર** પ્રકારોના યોગ્ય ઉદાહરણ આપો.

19. Which type of social action can be said to be the feature of modern industrial society ? Why ?
આ ફકરામાં દર્શાવેલ સામાજિક ક્રિયાઓના પ્રકારો પૈકી કઈ સામાજિક ક્રિયા આધુનિક ઔદ્યોગિક સમાજની લાક્ષણિકતા હોય છે ? કેમ ?

ROUGH WORK

SEAL